

SERMAYE TAMAMLAMA FONUNUN VERGİSEL DEĞERLENDİRİLMESİ

TAX ANALYSIS OF EQUITY COMPLETING

Emrah YALÇIN*

ÖZ

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun (TTK) 376. maddesinde şirketlerin mali yapısının bozulması durumunda bazı tedbirlerin alınması öngörülmüş ve bu konuda şirket yöneticilerine bazı sorumluluklar atfedilmiştir. Bu tedbirlerden biri de “zarar telafi fonu” veya “sermaye avansı” gibi çeşitli şekillerde adlandırılan sermaye tamamlama fonudur. Çalışmamızda, TTK’nın 376 maddesi ve 15.09.2018 tarihinde yayımlanan 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununun 376. Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliği ışığında sermaye tamamlama fonunun vergi kanunları karşısındaki durumu değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sermaye Tamamlama Fonu, Zarar Telafi Fonu, Sermaye Kaybı, Sermaye Avansı, TTK 376.

JEL Sınıflandırması Kodları: F19, K34, R53

ABSTRACT

According to Article 376 of Turkish Commercial Law no. 6102, company administrators are given responsibilities in order to take measures when financial situation of companies worsen. One of these measures is capital completing fund, also named as “loss compensation fund” or “capital advance”. This study analyses the state of capital completing fund against tax laws in the light of Article 376 of Turkish Commercial Law and the Communiqué on Procedures and Principles Regarding the Implementation of Article 376 of Turkish Commercial Law, no. 6102, which was gazetted on 15 September 2018.

Keywords: Equity completing fund, loss compensation fund, capital loss, capital advance, TCL Art. 376

JEL Classification Codes: F19, K34, R53

* Vergi Müfettişi Yardımcısı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, emrah.yalcin2@vdk.gov.tr, ORC-ID: 0000-0003-2549-453X. Yalçın, E. (Haziran 2019). Sermaye Tamamlama Fonunun Vergisel Değerlendirilmesi, *Vergi Raporu*, 237, (89-98).

GİRİŞ

Şirketler birçok nedenden dolayı faaliyetlerinden zarar etmektedirler. Şirketlerin sürekli zarar etmesi öz kaynaklarında önemli miktarda azalışa neden olmaktadır. Bu durum; şirketin pay sahiplerinin, alacaklılarının, sermaye piyasası aktörlerinin menfaatlerine zarar vermektedir. Ekonomi aktörlerinin menfaatlerinin aleyhine olan bu durum TTK.'nın 376. maddesinin de gerekçesini¹ oluşturmaktadır. TTK. 'nın 376. maddesinde şirketlerin² faaliyetlerini devam ettirebilmeleri, alacaklılarının alacaklarını tahsil edebilmeleri ve şirketle ilişkili diğer gerçek ve tüzel kişilerin menfaatlerini korumak için bazı tedbirlerin alınması öngörülmüş ve bu konuda şirket yönetim organına³ bazı sorumluluklar atfedilmiştir. Bu tedbirlerden biri de anılan maddenin 2. bendinde yer alan sermaye tamamlamasıdır. TTK. 'nın 376. maddesi 2. fıkrasında zarar sebebiyle şirket sermayesinin üçte ikisinin karşılıksız kalması durumunda şirket yöneticilerine ya sermayenin üçte biri ile yetinmeleri ya da sermayeyi tamamlamaları şeklinde iki yol önerilmiş aksi durumda şirketin kendiliğinden sona ereceği bildirilmiştir.

Vergi camiasında "Zarar Telafi Fonu", "Sermaye Avansı" ve benzeri adlarla da anılan sermaye tamamlama fonunun TTK. 'nın 376 maddesi ve 15.09.2018 tarihinde yayımlanan 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununun 376. Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliği ışığında vergisel değerlendirilmesi makalemizin konusunu oluşturmaktadır.

1- SERMAYE TAMAMLAMA FONU

1.1-Sermaye Tamamlama Fonunun Yasal Mevzuattaki Yeri ve Uygulaması

Türk Ticaret Kanununun "Sermayenin Kaybı, Borca Batık Olma Durumu" nda "Çağrı ve Bildirim Yükümü" başlıklı 376. maddesinde aşağıdaki yasal düzenlemeler yapılmıştır.

TTK. 376/1. *"Son yıllık bilançodan, sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının yarısının zarar sebebiyle karşılıksız kaldığı anlaşılırsa, yönetim kurulu, genel kurulu hemen toplantıya çağırır ve bu genel kurula uygun gördüğü iyileştirici önlemleri sunar."*

TTK. 376/2. *Son yıllık bilançoya göre, sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının üçte ikisinin zarar sebebiyle karşılıksız kaldığı anlaşıldığı takdirde, derhâl toplantıya çağırılan genel kurul, sermayenin üçte biri ile yetinme veya sermayenin tamamlanmasına karar vermediği takdirde şirket kendiliğinden sona erer.*

TTK. 376/3. *Şirketin borca batık durumda bulunduğu şüphesini uyandıran işaretler varsa, yönetim kurulu, aktiflerin hem işletmenin devamlılığı esasına göre hem de muhtemel satış fiyatları üzerinden bir ara bilanço çıkartır. Bu bilançodan aktiflerin, şirket alacaklılarının alacaklarını karşılamaya yetmediğinin anlaşılması hâlinde, yönetim kurulu, bu durumu şirket merkezinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesine bildirir ve şirketin iflasını ister. Meğerki, iflas kararının verilmesinden önce, şirketin açığını karşılayacak ve borca batık durumunu ortadan kaldıracak tutar-*

¹ 6102 Sayılı TTK. 'nın 376. Madde Gerekçesi (Özetle); Kanunun maddesi sahiplerinin, alacaklıların, sermaye piyasası aktörlerinin yatırımlarını ve genel ekonomik menfaatleri korumayı amaçlamaktadır.

² 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununun 376. maddesinin Uygulanmasına İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Tebliği 2. ve 4. Maddesi hükümlerinden anlaşılacağı üzere, TTK. 'nın 376. Madde hükümlerinin anonim ve limited şirketler ile sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlere uygulanacağı düzenlenmiştir.

³ "Yönetim organı", 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununun 376. maddesinin Uygulanmasına İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Tebliğinin Tanımlar başlıklı 4. maddesinde "Anonim şirketlerde yönetim kurulunu, limited şirketlerde müdür veya müdürler kurulunu, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde yöneticiyi veya yöneticileri, ifade eder" şeklinde tanımlanmıştır. "Yönetim organı" veya "şirket yöneticileri" ifadeleri bu tanımlama çerçevesinde kullanılmıştır.

daki şirket borçlarının alacaklıları, alacaklarının sırasının diğer tüm alacaklıların sırasından sonrakı sıraya konulmasını yazılı olarak kabul etmiş ve bu beyanın veya sözleşmenin yerindeliği, gerçekliği ve geçerliliği, yönetim kurulu tarafından iflas isteminin bildirileceği mahkemece atanan bilirkişilerce doğrulanmış olsun. Aksi hâlde mahkemeye bilirkişi incelemesi için yapılmış başvuru, iflas bildirimi olarak kabul olunur.

Yukarıda görüleceği üzere kanun koyucu şirketin mali yapısının bozulması yani sermaye kaybı olması halinde bu durumu;

- Sermayenin yarısının karşılıksız kalması,
- Sermayenin üçte ikisinin karşılıksız kalması
- Şirketin borca batık durumda olması

Şeklinde üç farklı şekilde sınıflandırmıştır. Yapılan bu sınıflandırma ile her bir durum için alınması gereken tedbirleri ve bu tedbirlerin alınmaması durumunda uygulanacak müeyyideleri belirtmiştir.

Mali yapısı bozulan şirketin yöneticilerinin ilk önce karşılıksız kalan sermaye miktarını tespit etmesi ve bu doğrultuda TTK 'nın 376. maddesinin hangi fıkrasına göre tedbir ve karar almaları gerektiğini tespit etmeleri gerekir. Bu nokta da makalemizin konusu dikkate alınarak TTK 'nın 376. Maddesi 2. fıkrasında belirtilen sermayenin üçte ikisinin karşılıksız kalması durumu özelinde açıklamalara devam edilecektir. Sermayenin üçte ikisinin karşılıksız kalması kapsamında yapılan hesaplanmalar, aynı maddenin 1. fıkrası için de geçerli olacaktır.

TTK 'nın 376. maddesi ve bu maddenin Uygulanmasına İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Tebliğinde; Sermaye kaybı veya borca batık olma durumunun son yıllık bilanço üzerinden tespit edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca kanun koyucu sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının üçte ikisinin karşılıksız kalması durumunda bir ta-

kım tedbirlerin alınması gerektiğini düzenleyerek sermaye ile beraber kanuni yedek akçelerinde⁴ hesaba katılması gerektiği belirtmiştir.

Sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının üçte ikisinin karşılıksız kalması demek son yıllık bilançodaki aktif toplamdan şirketin kısa ve uzun vadeli borçları çıkarıldıktan sonra kalan öz kaynaklar toplamının, sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının üçte birinden az olması demektir. Bu duruma ilişkin hesaplama, aşağıdaki örnekte görüleceği üzere yapılabilir.

Ör. BN Anonim Şirketi' nin son yıllık bilançosunda;

Aktif toplamı 300.000,00-TL

Kısa ve uzun vadeli borç toplamı 270.000,00-TL,

Sermayesi 100.000,00-TL ve

Kanuni yedek akçeler toplamı 20.000,00-TL' dir.

Bu durumda şirketin öz kaynaklar toplamı (300.000,00-270.000,00) 30.000,00-TL olmakta ve sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının üçte biri olan (100.000,00+20.000,00=120.000,00/3) 40.000,00-TL 'den az olmaktadır. Dolayısıyla şirketin bilançosunda sermayesi ile kanuni yedek akçeleri toplamı 120.000,00-TL olarak gözüксе de öz kaynaklar toplamı 30.000,00-TL olduğundan şirket sermayesinin 90.000,00-TL kısmını (sermayesinin üçte ikisinden fazlasını) zarar nedeni ile kaybetmiş olmaktadır.

TTK'nın 376. maddesinin 2. fıkrasında ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 376'ncı Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğinin 7. maddesinde sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının üçte ikisinin karşılıksız kalması durumunda şirket yöneticilerinin genel kurulu derhal toplantıya çağırması gerektiği belirtilmiştir. Bu şekilde toplantıya çağrılan genel kurulun;

⁴ TTK'nın 610. Mad. "Anonim şirketlere ilişkin 514 ilâ 527 nci madde hükümleri limited şirketlere de uygulanır."

- a) Sermayenin üçte biri ile yetinmesi yani TTK 'nın 473 ve 475. maddelerine göre sermaye azaltımına gitmesi,
- b) Sermayeyi tamamlamaları
- c) Sermayeyi artırmaları

Şeklinde kararlardan birini vermesi aksi durumda şirketin kendiliğinden sona ereceği bildirilmiştir.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 376. Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğinde sermayenin tamamlanmasına ilişkin şu açıklamalara yer verilmiştir.

Sermayenin Tamamlanması; *Son yıllık bilançoda sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının üçte ikisinin karşılıksız kalması durumunda toplantıya çağırılan genel kurulun sermayenin tamamlanmasına karar vermesi ile bilanço açıklarının ortakların hepsi veya bir kısmı tarafından kapatılmasıdır. Bu nokta da kanuni yedek akçelerin yitirilen kısımlarının tamamlanmasına gerek yoktur. Sermayenin tamamlanmasına karar verilmesi halinde her ortak payı oranında zarar sebebiyle karşılıksız kalan tutarı kapatacak miktarda parayı geri almaksızın vermekle yükümlü tutulmuştur. Tebliğde⁵ sermayenin tamamlamasında ortaklara düşen bu yükümlülüğün sermaye konulması ve borç verilmesi niteliğinde olmadığı*

açıkça belirtilmiştir. Ayrıca yapılan ödemelerin gelecekte yapılacak sermaye artırımına mahsuben bir avans olamayacağı da açıkça belirtilmiştir.

Tebliğde zarar nedeni ile oluşan sermaye kaybı için TTK' nın 376 maddesinin 2. Fıkrası uyarınca sermaye tamamlama kapsamında yapılan ödemelerin öz kaynak içerisinde "Sermaye Tamamlama Fonu" hesabında toplanıp takip edileceği belirtilmiştir. Ancak sermaye tamamlama fonunun öz kaynaklar içinde hangi hesapta izleneceğine ilişkin tebliğde bir belirleme yapılamamıştır. Uygulamada sermaye tamamlama fonunun çeşitli hesaplarda hatta 331 Ortaklara Borçlar Hesabı'nda izlendiği görülmekte olup, söz konusu hesapların kullanılması uygun bulunmamaktadır.

1 sıra No.Lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği, Tek Düzen Hesap Planında 549 Özel Fonlar Hesabı ilgili şu açıklamalar yer almaktadır; İşletmede bırakılması ve tasarrufu zorunlu yasal fonlar ile diğer maksatlarla ayrılan fonlar bu hesapta izlenir. Sermaye tamamlama fonu TTK' nın 376 maddesinin amir hükmü kapsamında ayrılması gereken yasal bir fon olduğundan 549 Özel Fonlar Hesabında izlenmesi doğru olacaktır. Sermaye tamamlama fonuna ilişkin muhasebe kaydı aşağıdaki şekilde yapılabilir.

İlgili Hesap (Ör. 100 Kasa Hesabı/ 102 Banka Hesabı)	Tutar
549 Özel Fonlar Hesabı (Sermaye Tamamlama Fonu)	Tutar
/	/

Konuya ilişkin çeşitli makale ve yazılarda sermaye tamamlama fonu, sermaye avansı olarak nitelendirilmiştir. Yapılan bu nitelendirmelerde ilerde yapılacak sermaye artışında bu fonun/ avansın kullanılabileceği belirtilmiştir. Şirketlerin fonu⁶ çok uzun süre bilançolarında tutmaması ve

sermaye artırımını yaparak bu fonu mahsuplaştırması halinde vergisel eleştirilerden kurtulacakları belirtilmiştir. Oysa ilgili tebliğin 9. maddesinde "Ayrıca yapılan ödemeler, gelecekte yapılacak sermaye artırımına mahsuben bir avans olarak nitelendirilmez." hükmüne yer verilmiştir. Bu

⁵ Tebliğ: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununun 376. Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Tebliği

⁶ Çalışmamızda "Sermaye Tamamlama Fonu" bazen kısaca "fon" olarak ifade edilmiştir.

hüküm doğrultusunda belirtilen uygulamanın ve önerinin yanlış olduğu ortaya çıkmaktadır.

Ayrıca Yargıtay Ticaret Dairesi konuya ilişkin bir kararında “Anonim ortaklık sermayesinin üçte ikisini kaybetmişse, böyle bir ortaklığın genel kurulu sermayenin artırılmasına karar veremez. Fakat ortaklık genel kurulu ortaklığının sermayesinin tamamlanmasına veya mevcut üçte bir sermaye ile iktifaya yahut ortaklığın feshine karar verebilir.” sonucuna varmıştır. Bu yargı kararı da gösteriyor ki sermaye tamamlama fonu sermaye artırımı için ayrılan bir avans niteliğinde değildir.

1.2- Sermaye Tamamlama Fonunun Kurumlar Vergisi Kapsamında Değerlendirilmesi

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 376. maddesinin Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliği’nin; 2. ve 4. maddesinin hükümlerinden anlaşılabacağı üzere, TTK.’nın 376. madde hükümleri anonim ve limited şirketler ile sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlere uygulanacaktır. Sayılan şirketler sermaye şirketi olup Kurumlar Vergisi mükellefidirler.

Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 1. maddesinin 2. fıkrasında “Kurum kazancı, gelir vergisinin konusuna giren gelir unsurlarından oluşur.” hükmü yer almaktadır. Gelir Vergisi Kanunu’nun 2. maddesinde Gelir Vergisinin konusuna giren gelir unsurları “1. Ticarî kazançlar, 2. Ziraî kazançlar, 3. Ücretler, 4. Serbest meslek kazançları, 5. Gayrimenkul sermaye iratları, 6. Menkul sermaye iratları, 7. Diğer kazanç ve iratlar” şeklinde sıralanmıştır.

Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 6. Maddesinde, “(1) Kurumlar vergisi, mükelleflerin bir hesap

dönemi içinde elde ettikleri safî kurum kazancı üzerinden hesaplanır. (2) Safî kurum kazancının tespitinde, Gelir Vergisi Kanununun ticarî kazanç hakkındaki hükümleri uygulanır. Ziraî faaliyetle uğraşan kurumların bu faaliyetinden doğan kazançlarının tespitinde, Gelir Vergisi Kanununun 59 uncu maddesinin son fıkra hükmü de dikkate alınır.” hükmüne yer verilerek kurum kazancının hesaplanmasında Gelir Vergisi Kanunu’nun ticari kazanç hükümlerine uyulması gerektiği belirtilmiştir.

Bilanço esasında⁸ ticari kazancın hesaplanması Gelir Vergisi Kanunu’nun 38. maddesinde düzenlenmiştir. Gelir Vergisi Kanunu’nun (GVK) 38. maddesinde “Bilanço esasına göre ticari kazanç, teşebbüsteki öz sermayenin hesap dönemi sonunda ve başındaki değerleri arasındaki müspet farktır. Bu dönem zarfında sahip veya sahiplerce:

1. İşletmeye ilave olunan değerler bu farktan indirilir;
2. İşletmeden çekilen değerler ise farka ilave olunur.

Ticari kazancın bu suretle tespit edilmesi sırasında, Vergi Usul Kanununun değerlemeye ait hükümleri ile bu kanunun 40 ve 41 inci maddeleri hükümlerine uyulur.” hükmü yer almaktadır.

Sermaye tamamlama fonunun şirketin sermayesinin belli oranda karşılıksız kalması durumunda ve ilgili tebliğde belirtilen şekliyle, şirketin bilançosunda öz kaynaklara (Öz sermaye)⁹ dahil edilmesi halinde, fon tutarı kadar öz kaynaklarda artış olacaktır.¹⁰ GVK. ’nın 38. maddesinde işletme sahiplerince işletmeye ilave olunan değerlerin öz kaynaklarda oluşan müspet farktan indirilmesi, işletmeden çekilen değerlerin ise

⁷ Yargıtay Ticaret Dairesi’nin 2.4.1970 tarih ve E.1123/K. 1347 sayılı kararı

⁸ 213 sayılı Vergi Usul Kanunu’nun 176. ve 177. maddelerinin hükümleri gereği ticaret şirketleri birinci sınıf tüccar olup bilanço esasında defter tutmak zorundadır.

⁹ 213 sayılı Vergi Usul Kanunu Madde 192; “Aktif toplamı ile borçlar arasındaki fark, müteşebbisin işletmeye mevzu varlığını (Öz sermayeyi) teşkil eder.”

¹⁰ “Beyanname Düzenleme Kılavuzu (1-GVK)” Maliye Hesap Uzmanları Derneği, İstanbul, 2014, sayfa: 26-30.

öz kaynaklarda oluşan müspet farka eklenmesi gerektiği belirtilmiştir.

6102 sayılı TTK'nın 376. maddesi gerekçesinin özetle; *"Kanunun maddesi sahiplerinin, alacaklıların, sermaye piyasası aktörlerinin yatırımlarını ve genel ekonomik menfaatleri korumayı amaçlamaktadır."* olması ve bu gerekçenin 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 3/B maddesinde yer alan *"Vergilendirmede vergiyi doğuran olay ve bu olaya, ilişkin muamelelerin gerçek mahiyeti esastır."* hükmü ile birlikte değerlendirilmesi sonucunda, sermaye tamamlama fonu uygulamasının TTK'nın 376. maddesinin amir hükmü olması, şirket yöneticilerinin kanuni zorunluluktan dolayı fon uygulamasını yaparak şirketlerinin mali yapısını güçlendirmek istemeleri, fonun aslında bir kazanç unsuru olmadığını göstermektedir. Kazanç unsuru olmayan sermaye tamamlama fonunun işletme sahiplerince işletmeye ilave olunan değerler olarak dikkate alınması ve öz kaynaklarda oluşan müspet farktan indirilmesinin doğru olacağı sonucuna varılmaktadır.

Sentetik yöntemle öz sermayenin hesaplanması kapsamında konuyu kısa bir örnekle açıklamak gerekirse;

1. Durumda;

BN Anonim Şirketinin 2018 hesap dönemi başı öz kaynaklar toplamı: 400.000,00-TL,

BN Anonim Şirketinin 2018 hesap dönemi sonu öz kaynaklar toplamı: 500.000,00-TL olması halinde;

BN Anonim Şirketinin 2018 hesap dönemi öz kaynaklarında oluşan müspet fark $(500.000,00 - 400.000,00) = 100.000,00$ -TL olmakta ve şirket bu tutarı kurum kazancı olarak dikkate almaktadır.

2.Durumda;

BN Anonim Şirketinin 2018 hesap dönemi başı öz kaynaklar toplamı: 400.000,00-TL olması,

BN Anonim Şirketinin 2018 hesap dönemi sonu(Sermaye Tamamlama Fonu hariç)öz kaynaklar toplamı: 500.000,00-TL olması halinde;

BN Anonim Şirketi yöneticilerinin kararıyla 2018 hesap döneminde 100.000,00-TL'lik

sermaye tamamlama fonunun oluşturulması ve bunun 549 Özel Fonlar Hesabında muhasebeleştirilmesi halinde öz kaynaklar toplamı $(500.000,00 + 100.000,00) = 600.000,00$ -TL olmaktadır. Bu durumda şirketin 2018 hesap dönemindeki öz kaynaklar toplamında oluşan müspet fark $(600.000,00 - 400.000,00) = 200.000,00$ -TL'ye çıkmaktadır.

Sermaye tamamlama fonunun işletme sahiplerince işletmeye ilave olunan değerler olarak dikkate alınarak öz kaynaklarda oluşan müspet farktan indirilmesi ile kurum kazancı $(200.000,00 - 100.000,00) = 100.000,00$ -TL çıkmaktadır. Her iki durum incelendiğinde sermaye tamamlama fonunun kurum kazancında herhangi bir artış veya azalışa neden olmadığı anlaşılmaktadır.

Yukarıda yer alan yasal mevzuat, örnek ve açıklamalardan anlaşılabileceği üzere; sermaye tamamlama fonundan dolayı şirketin bilançosunda yer alan öz kaynaklar toplamı artmakta ancak fonunun işletme sahiplerince işletmeye ilave olunan değerler olarak dikkate alınıp öz kaynaklarda oluşan müspet farktan indirilmesi sonucunda, kurum kazancında dolayısıyla Kurumlar Vergisi matrahında herhangi bir değişim olmayacaktır.

Sermaye tamamlama fonuna ilişkin Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından verilen özelgelere aşağıdaki değerlendirmeler yapılmıştır.

01.06.2012 tarih ve B.07.1.Gİ-B.0.06.49-010.01-11 sayılı özelgede;

"Kurumlar Vergisinin safi kurum kazancı üzerinden hesaplandığı, kurum kazancının tespitinde Gelir Vergisi Kanunu'nun ticari kazanç hakkındaki hükümlerinin uygulanacağı, tespit edilen kazançtan Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 8. maddesi ve Gelir Vergisi Kanunu'nun 40. Maddesinde yer alan giderlerin indirilebileceği,

Türk Ticaret Kanununda zarar telafi fonu ile ilgili bir düzenleme bulunmadığı,

Türk Ticaret Kanununda sermaye artırımı ve azaltılmasına ilişkin hükümlerin olduğu ve Sermaye tamamlama fonunun sermaye artırımı veya azaltılması sayılamayacağı,

Sermaye tamamlama fonuna ilişkin vergi mevzuatında bir istisna olmadığı” belirtilmiştir. Özelgede “sermaye tamamlama fonunun gider ve maliyet olmaması, Türk Ticaret Kanununda fona ilişkin bir yasal düzenleme olmaması ve vergi mevzuatında fona ilişkin bir istisna olmaması nedenleri ile sermaye tamamlama fon tutarının kurum kazancına eklenmesi gerektiği belirtilmiştir.”

12.02.2013 tarih ve 64597866-KDV-1/1-21 sayılı özelgede;

“Kurumlar Vergisinin safi kurum kazancı üzerinden hesaplandığı, kurum kazancının tespitinde Gelir Vergisi Kanunu’nun ticari kazanç hakkındaki hükümlerinin uygulanacağı, ticari kazancın tespitinde tahakkuk esasının geçerli olduğu,

Gelirin elde edilmesinde; tahakkuk ilkesi, gelirin mahiyet ve tutar itibarıyla kesinleşmesi yani geliri doğuran işlemin eksiksiz tekemmül etmesi olup, ticari kazancın elde edilmesinde tahakkuk esasını benimsenerek gelirin mahiyet ve tutar itibarıyla kesinlik kazanması arandığı, Buna göre, firmanın bağlı bulunduğu yurt dışı mukimi ana firmadan karşılıksız olarak kullanacağı nakdi desteğin, mahiyeti itibarıyla gelir olarak kabul edilmesi ve elde edilen bu gelirin içinde bulunduğu takvim yılının kurum kazancı olarak değerlendirilmesi gerektiği” belirtilmiştir.

Yukarıda yer alan özelgelerde, sermaye tamamlama fonun kurum kazancı olarak dikkate alınıp Kurumlar Vergisine tabi tutulması görüşünün gerekçelerine bakıldığında;

- 1) Temel gerekçede; Kurum kazancının Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 6. maddesi hükmü gereği Gelir Vergisi Kanunu’nun 38. maddesinin ticari kazancın tespitine ilişkin hükümleri kapsamında hesaplandığı belirtilmiştir. Ancak bu nokta da GVK’nın 38. maddesinin çok açık olan “Bilanço esasına göre ticari kazanç, teşebbüsteki öz sermayenin hesap dönemi sonunda ve başındaki değerleri arasındaki müspet

farktır. Bu dönem zarfında sahip veya sahiplerce:

1. *İşletmeye ilave olunan değerler bu farktan indirilir.”* hükmü gözden kaçırılmıştır.

Sermaye tamamlama fonunun, şirketin sermayesinin belli oranda karşılıksız kalması durumunda ve ilgili tebliğde belirtilen şekliyle, şirketin bilançosunda öz kaynaklar (Öz sermaye) hesap grubuna dahil edilmesi halinde, fon tutarı kadar öz kaynaklarda artış olacaktır. Ancak sermaye tamamlama fonunun, TTK’nın 376. maddesinin gerekçesi, VUK. ‘un 3/B maddesi ve hükmü GVK’nın 38. maddesi kapsamında değerlendirilerek işletmenin sahip ve sahiplerince işletmeye ilave olunan değer olarak dikkate alınması durumunda, fon tutarının öz kaynaklarda oluşan müspet farktan indirilmesi gerekmektedir. Bu durumda fon tutarı öz kaynakları artıracak ancak öz kaynaklardaki bu artış kurum kazancı olarak dikkate alınmadan önce, bu artıştan fon tutarı düşülecektir. Böylece kurum kazancında bir değişim olmayacaktır. Dolayısıyla sermaye tamamlama fonunu Kurumlar Vergisi’ne tabi tutmak yanlış olacaktır.

- 2) Gerekçe olarak belirtilen konulardan biri de sermaye tamamlama fonun TTK ‘da yer almamasıdır. Ancak 15.09.2018 tarihinde yayımlanan 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 376. maddesinin Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğinde sermaye tamamlama fonu düzenlenmiş olup bu gerekçe dayanaksız kalmıştır.
- 3) Diğer gerekçeler ise sermaye tamamlama fonunun vergi mevzuatında gider, indirim ve istisna olarak düzenlenmediği bu nedenle kurum kazancından düşülmeceğidir. Bu gerekçe fonun gider, indirim veya istisna olarak kurum kazancından düşülemeyeceği noktasında doğrudur. Ancak fonun gider, indirim veya istisna olmaması kurum kazancı olmasını gerektirmemektedir.

6102 sayılı TTK.'nın 376. madde gerekçesinin özetle; *"Kanunun maddesi sahiplerinin, alacaklıların, sermaye piyasası aktörlerinin yatırımlarını ve genel ekonomik menfaatleri korumayı amaçlamaktadır."* olması ve bu gerekçenin 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 3/B maddesinde yer alan *"Vergilendirmede vergiyi doğuran olay ve bu olaya, ilişkin muamelelerin gerçek mahiyeti esastır."* hükmü ile birlikte değerlendirilmesi sonucunda, sermaye tamamlama fonu uygulamasının TTK'nın 376. maddesinin amir hükmü olması, şirket yöneticilerinin kanuni zorunluluktan dolayı fon uygulamasını yaparak şirketlerinin mali yapısını güçlendirmek istemeleri, fonun aslında bir kazanç unsuru olmadığını göstermektedir. Dolayısıyla sermaye tamamlama fonunun Kurumlar Vergisi kapsamında vergilendirilmemesi gerekmektedir.

Ancak sermaye tamamlama fonu veya diğer adlarla muhasebeleştirilen tutarların, TTK. 'nın 376. maddesi ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 376. maddesinin Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliği hükümleri dışında örneğin kayıt dışı hasılatlardan kaynaklandığı hususunun tespit edilmesi halinde bu durumun vergisel eleştiri konusu yapılması kaçınılmazdır.

1.3- Sermaye Tamamlama Fonunun Katma Değer Vergisi Kapsamında Değerlendirilmesi

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun *"Verginin Konusunu Teşkil Eden İşlemler"* başlıklı 1. maddesinde Türkiye 'de yapılan işlemlerin KDV tabi olduğu belirtilmiş ve aşağıdaki şekilde bu işlemler sıralanmıştır.

- "1. Ticari, sınai, zirai faaliyet ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde yapılan teslim ve hizmetler,*
- 2. Her türlü mal ve hizmet ithalatı*
- 3. Diğer faaliyetlerden doğan teslim ve hizmetler"*

Sermaye tamamlama fonu şirketlerin bozulan mali yapısının iyileştirilmesi ve kaybolan sermayenin telafi edilmesi için TTK 'nın 376. maddesinde düzenlenen amir bir hükmüdür. Bu fonun herhangi bir mal teslimi veya hizmet ifası olarak değerlendirilmesi yanlış olacaktır. Dolayısıyla mal teslimine veya hizmet ifasına dayanan ve TTK'nın 376. maddesi ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 376. maddesinin Uygulanmasına İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Tebliği hükümleri kapsamında oluşturulan sermaye tamamlama fonunun KDV Kanununun konusuna girmedığı ve vergilendirmemesi gerektiği anlaşılmaktadır.

SONUÇ

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun (TTK) 376. maddesinde şirketlerin mali yapısının bozulması durumunda bazı tedbirlerin alınması öngörülmüş ve bu konuda şirket yöneticilerine bazı sorumluluklar atfedilmiştir. Mezkur Kanunun 376/2. maddesinde zarar sebebiyle şirket sermayesinin üçte ikisinin karşılıksız kalması durumunda şirket yöneticilerine ya sermayenin üçte biri ile yetinmeleri ya da sermayeyi tamamlamaları şeklinde iki yol önerilmiş aksi durumda şirketin kendiliğinden sona ereceği düzenlemesi yapılmıştır.

Sermaye tamamlama fonunun, şirketin sermayesinin belli oranda karşılıksız kalması durumunda ve ilgili tebliğde belirtilen şekliyle şirketin bilançosunda öz kaynaklar (Öz sermaye) hesap grubuna dahil edilmesi halinde, fon tutarı kadar öz kaynaklarda artış olacaktır. Ancak sermaye tamamlama fonunun, GVK' nın 38. maddesi kapsamında işletmeninin sahip ve sahiplerince işletmeye ilave olunan değer olarak dikkate alınması ve fon tutarının öz kaynaklarda oluşan müspet farktan indirilmesi gerekmektedir. Böylece kurum kazancında bir değişim olmayacaktır. Sermaye tamamlama fonundan dolayı, kurum kazancında değişim olmaması nedeni ile KVK.'nın

6. maddesi hükmü kapsamında kurum kazancı ortaya çıkmayacaktır.

Ayrıca 6102 sayılı TTK'nın 376. madde gerekçesinin özetle; "*Kanunun maddesi sahiplerinin, alacaklıların, sermaye piyasası aktörlerinin yatırımlarını ve genel ekonomik menfaatleri korumayı amaçlamaktadır.*" olması ve bu gerekçenin 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 3/B maddesinde yer alan "*Vergilendirmede vergiyi doğuran olay ve bu olaya, ilişkin muamelelerin gerçek mahiyeti esastır.*" hükmü ile birlikte değerlendirilmesi sonucunda, sermaye tamamlama fonu uygulamasının TTK'nın 376. maddesinin amir hükmü olması, şirket yöneticilerinin kanuni zorunluluktan dolayı fon uygulamasını yaparak şirketlerinin mali yapısını güçlendirmek istemelerinden dolayı fonun aslında bir kazanç unsuru olmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla sermaye tamamlama fonunun Kurumlar Vergisi kapsamında vergilendirilmemesi gerekmektedir.

Sermaye tamamlama fonu veya diğer adlarla muhasebeleştirilen tutarların, 6102 sayılı TTK'nın 376'ncı maddesi ve bu maddenin Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ hükümleri dışında, örneğin kayıt dışı hasılatın kaynaklandığının tespit edilmesi halinde bu durumun vergisel eleştirisi konusu yapılması kaçınılmaz olacaktır.

Sermaye tamamlama fonu şirketlerin bozulan mali yapısının iyileştirilmesi ve kaybolan sermayenin telafi edilmesi için TTK'nın 376. maddesinde düzenlenmiş amir bir hüküm olup Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 1. maddesinde sayılan teslim ve hizmetlerin hiçbirinin kapsamına girmemektedir. Mal teslimine veya hizmet ifasına dayanmayan ve TTK'nın 376. maddesi ve 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 376. maddesinin Uygulanmasına İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Tebliği hükümleri kapsamında oluşturulan sermaye tamamlama fonunun KDV Kanunu'nun konusuna girmediği ve vergilendirmemesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

KAYNAKÇA

- AKGÜN, N. "Şirketlerde Zarar Telafi Fonu". (<https://www.verginet.net>). Erişim tarihi: 29 Kasım 2018.
- ALTAŞ, S. (2014). "Ortaklara Borçlar Anonim ve Limited Şirketlerin Sermaye Artırımında Kullanılabilir mi?". Vergi Raporu Dergisi. Sayı 173, Ankara, Şubat 2014.
- ALTAŞ, S. (2015). "Mali Durumu Bozulan Limited Şirketlerin Sermaye Tamamlaması Prosedürü". Vergi Raporu Dergisi. Sayı 188, Ankara, Mayıs 2015.
- "Beyanname Düzenleme Kılavuzu (1 GVK)". Maliye Hesap Uzmanları Derneği. İstanbul, 2014.
- Gelir İdaresi Başkanlığı'nın 01.06.2012 Tarih ve B.07.1.GİB.0.06.49-010.01-11 Sayılı Özelgesi
- Gelir İdaresi Başkanlığı'nın 12.02.2013 Tarih ve 64597866-KDV-1/1-21 Sayılı Özelgesi
- GÜZELOĞLU, H. "Zarar Telafi Fonu". (<https://www.muhasebenet.net>). Erişim Tarihi: 29 Kasım 2018.
- KAYNAR, U. (2014). "Sermaye Tamamlama Fonu ve Şirketlerin Söz Konusu Fon Uygulamalarına Getirilen Vergisel Eleştiriler". Vergi Dünyası Dergisi. Sayı 397, Ankara, Eylül 2014,
- Maliye Bakanlığı, 1 sıra No.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği, 26.12.1992 Tarih ve 21447 Sayılı Resmi Gazete.
- T.C. Yasalar, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu, Ankara, 10.01.1961 tarih ve 10700 sayılı Resmi Gazete.
- T.C. Yasalar, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu, Ankara, 21.06.2006 tarih ve 10703 sayılı Resmi Gazete.
- T.C. Yasalar, 3065 Katma Değer Vergisi Kanunu, Ankara, 02.11.1984 tarih ve 18563 sayılı Resmi Gazete.

- T.C. Yasalar, 5520 Kurumlar Vergisi Kanunu, Ankara, 13.06.2006 tarih ve 2605 sayılı Resmi Gazete.
- T.C. Yasalar, Türk Ticaret Kanunu, Ankara, 03.01.2011 Tarih ve 27846 Sayılı Resmi Gazete.
- Ticaret Bakanlığı, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununun 376'ncı Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Tebliğ, 15.09.2018 Tarih ve 30536 Sayılı Resmi Gazete.
- Yargıtay Ticaret Dairesi'nin 2.4.1970 tarih ve E.1123/K. 1347 Sayılı Kararı